

Výskumná štúdia NBS

10/2025

Osobná inflácia naprieč eurozónou

Michal Marenčák a Giang Nghiem

© Národná banka Slovenska 2025
research@nbs.sk

Táto publikácia je dostupná na internetovej stránke NBS
<https://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-vyskumu>

Prezentované názory a výsledky v tejto štúdii sú názormi autora a nevyjadrujú
oficiálne stanovisko Národnej banky Slovenska.

Práca neprešla jazykovou úpravou.

Krátke časti textu, nie viac ako dva odseky, môžu byť citované bez predchádzajúceho
súhlasu autorov, pokiaľ bude úplne uvedený zdroj.

Netechnické zhrnutie

Každá domácnosť spotrebúva iný podiel rôznych tovarov a služieb, a aj preto čelí inej miere inflácie. Ceny jednotlivých produktov sa totiž nemenia rovnakým tempom. Autori tejto štúdie využili údaje z prieskumu Európskej centrálnej banky (ECB Consumer Expectations Survey) a vypočítali tzv. osobnú infláciu – teda mieru inflácie, ktorú zažíva každá domácnosť podľa svojej konkrétnej spotreby.

Výsledky ukazujú, že osobná inflácia sa výrazne líši medzi jednotlivými domácnosťami a tieto rozdiely sa prehĺbili najmä počas obdobia vysokej inflácie v rokoch 2021 až 2023. Zároveň sa preukázalo, že osobná inflácia má priamy vplyv na to, ako domácnosti infláciu vnímajú (tzv. pociťovaná inflácia), ako aj na ich očakávania do budúcnosti. Tieto očakávania následne ovplyvňujú ich rozhodovanie o výdavkoch a celkové správanie. Rozdiely v osobnej inflácii tak priamo súvisia s rozdielmi v inflačných očakávaniach medzi domácnosťami.

Domácnosti zažívajú infláciu odlišne a inflácia nie je rovnaká pre každého. V rokoch 2022–2023, keď ceny prudko rástli, sa rozdiely medzi domácnosťami ešte viac prehĺbili. Napríklad domácnosti s nižšími príjmami čelili až o 1 percentuálny bod vyššej inflácii ako tie najbohatšie. Rozdiely boli výrazné aj medzi krajinami eurozóny.

Vyššia osobná inflácia vedie k vyšším inflačným očakávaniam. Ak domácnosť zaznamenala vyšší rast cien vo svojej spotrebe, vnímala infláciu ako vyššiu a očakávala, že ceny budú rásť aj ďalej. Napríklad, ak osobná inflácia stúpila o 1 percentuálny bod, očakávania inflácie o rok neskôr sa zvýšili o približne 0,2 percentuálneho bodu.

Nesúhlas v očakávaniach medzi domácnosťami súvisí s rozdielnou osobnou infláciou. Počas inflačného šoku sa ukázalo, že čím väčšie boli rozdiely v osobnej inflácii medzi domácnosťami, tým viac sa líšili aj ich názory na súčasnú a budúcu infláciu.

Osobná inflácia ovplyvňuje správanie domácností. Domácnosti, ktoré čelili vyššej inflácii, očakávali, že v budúcnosti budú menej míňať. Toto správanie bolo spôsobené najmä ich očakávaniami, nie samotnou skúsenosťou s rastom cien. Zaujímavosťou je, že keď sa na spotrebu domácností pozrieme cez „osobné“ cenové indexy, rozdiely medzi chudobnejšími a bohatšími domácnosťami sú väčšie ako pri použití bežného indexu HICP (harmonizovaného indexu spotrebiteľských cien).

Prečo je to dôležité? Bežné štatistiky ako HICP ukazujú priemernú infláciu, no nezachytávajú, ako ju skutočne pociťujú jednotlivé domácnosti. Táto štúdia prináša dôležité dôkazy o tom,

že inflácia pôsobí na rôzne skupiny obyvateľstva odlišne. Najviac sú zasiahnuté nízkopříjmové domácnosti a dôchodcovia, ktoré väčšinu svojho rozpočtu míňajú na základné potreby ako jedlo a energie – teda na tovary, ktorých ceny rástli najviac.

Poučenie. Štúdia ukazuje, že rozdiely v osobnej inflácii majú veľký vplyv na to, ako domácnosti vnímajú ekonomiku a plánujú svoje výdavky. Zároveň naznačuje, že centrálné banky by nielen pri nastavovaní menovej politiky, ale aj pri komunikácii s verejnosťou, tieto rozdiely mohli zohľadňovať. Udržiavanie nízkej a stabilnej inflácie tak môže pomôcť nielen ekonomike ako celku, ale aj znížiť nerovnosti medzi domácnosťami.